

Стеценко Надія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМА ВІДБОРУ АБІТУРІЄНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІ ЗАКЛАДИ

Анотація

В статті розкривається важливість підготовки висококваліфікованих фахівців та відбору абітурієнтів до навчання у педагогічних закладах на основі визначення професійної придатності та здійснення професійного відбору.

Ключові слова: педагогічна професія, професійна придатність, професійний відбір, професійна адаптація.

Актуальність теми дослідження. Вдосконалення системи підготовки фахівців залишається пріоритетним напрямком діяльності будь-якого навчального закладу. Актуальність розвитку цього напрямку обумовлена потребою суспільства в підготовці висококваліфікованих фахівців, які володіють новітніми технологіями, прагнуть розвивати свій творчий потенціал, навчатися протягом життя. Особливої важливості в системі підготовки педагогічних кадрів набувають питання професійної придатності та професійного відбору абітурієнтів у педагогічні заклади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійного відбору та професійної придатності теоретично та експериментально знайшла своє відображення в роботах В.А. Бодрова, Ю.З. Гільбуха, К.М. Гуревича, Є.О. Климова, О.А. Кожухової, Я. В. Крушельницької, В.В. Чебишева, В.Д. Шадрикова та інших.

Професійна придатність визначається сукупністю індивідуальних особливостей людини, що впливають на успішність засвоєння трудової (навчальної) діяльності і ефективність її виконання [1]. Необхідність її прогнозування обумовлена наявністю у людини стійких і істотних відмінностей фізіологічних і психологічних властивостей, сформованих соціальним середовищем на основі природних задатків [2].

Аналізуючи професійну придатність особистості до конкретного виду діяльності Є.О. Климов виділяє п'ять професійно важливих компонентів:

1. Громадянські якості – ідейний, моральний облік особистості як члена колективу, суспільства.
2. Відношення до праці, професії, інтереси і задатки до певного виду діяльності.

3. Дієздатність (загальна: фізична, розумова): самодисципліна, ініціативність, активність, фізична витривалість, тощо.

4. Конкретні, часткові, спеціальні здібності. Це особисті якості, які важливі для конкретного виду діяльності.

5. Навички, звички, знання, досвід [4].

Зрозуміло, що до моменту вибору професії не може бути вже готової сформованої профпридатності, але деякі компоненти придатності до педагогічної професії можуть бути сформовані завчасно (такі як громадські якості, відношення до праці і загальна дієздатність).

Серед критеріїв, що забезпечують професійну придатність до навчання в педагогічних закладах можна виділити загальну підготовленість до навчання, особливості характеру, рівень інтелектуального розвитку особистості. Професійна придатність до професії забезпечує успішне опанування професії за час навчання, сприятливу адаптацію до умов праці, творче відношення до педагогічної діяльності, хорошу якість праці в майбутньому.

Не менш важливою складовою в системі підготовки педагогічних кадрів є професійний відбір - виявлення і виділення із загальної кількості абітурієнтів тих осіб, які з найбільшою вірогідністю зможуть успішно освоїти конкретну педагогічну спеціальність і виконувати, пов'язані з нею функції протягом тривалого часу.

Відбір кращих з числа абітурієнтів дозволяє забезпечити найкращі вихідні умови для навчального процесу, тому питання поінформованості і професійної орієнтації абітурієнтів повинне завжди знаходитися в центрі уваги вищих педагогічних закладів.

На сьогодні основним критерієм при відборі майбутніх студентів педагогічних вузів є кількість набраних балів під час ЗНО, а також середній бал атестата. В кращому випадку, при подачі документів на деякі специфічні факультети абітурієнт проходить співбесіду або творчий конкурс, що не дозволяє реально оцінити його уявлення про навчання в педагогічному вузі, всієї багатогранності і складності роботи вчителя.

Як показує досвід, якісні показники набору абітурієнтів за вказаними критеріями забезпечують достатній рівень успішності майбутніх педагогів, потенційну готовність до вузівської системи навчання. Разом з тим, проблемою залишається недостатній рівень інтелектуального, загальнокультурного, психофізіологічного розвитку абітурієнтів, зміни мотивації при виборі професії.

Забезпечення якості, наступності і безперервності професійної педагогічної освіти в попередні роки вирішувалося шляхом відкриття центрів довузівської підготовки, спеціалізованих класів, шкіл-ліцеїв, комплексів, що функціонували за принципом: «школа-вуз», «школа-коледж», «коледж-вуз», «школа-коледж-вуз». Розширення практики створення спеціалізованих класів з посиленою підготовкою і професійною орієнтацією учнів для подальшого вступу до педагогічних вузів давала позитивні результати, оскільки довузівська підготовка майбутніх абітурієнтів забезпечувала не лише засвоєння суми знань і елементів практичних вмінь, але і формувала загальнопрофесійні навички, за допомогою яких першокурсник успішно адаптувався до особливостей навчання у вищій школі. Гарною практикою можна також вважати наявність характеристики на абітурієнта, яка обговорювалася на засіданнях педагогічних рад і представлялася приймальною комісією вузу.

На даний час репетиторство, підготовка до ЗНО, яка спрямована, насамперед, на успішне зарахування до того чи іншого вузу, не вирішують проблему адаптації абітурієнтів до вузівської програми, не сприяють виробленню стійкої мотивації до педагогічної професії.

Про принципи відбору студентів у педагогічні вузи суперечки точаться практично у всіх університетах світу. У сучасних умовах метод відбору за допомогою прохідного балу ЗНО є досить простим і недорогим, але така система носить формальний, однобічний характер, оскільки основна діяльність абітурієнтів направлена на підвищення базового рівня підготовки з предметів, що профілюють для кількох обраних напрямів підготовки (в даному випадку, з 5-ти), за якими абітурієнт здобуватиме освіту, а не на ознайомлення з майбутньою професійною діяльністю, розвиток здібностей, прагненням оволодіти професією, до якої є покликання.

Правила прийому в педагогічні вузи на даний час мають високу ймовірність попадання в систему освіти випадкових людей, в яких немає професійно значимих для педагогічного працівника особистісних якостей - почуття обов'язку, чесності, справедливості, доброти, толерантності, терпіння відповідальності. Тому, при відборі в педагогічні навчальні заклади, на наш погляд, потрібно використовувати спеціально розроблену систему тестів, яка дозволить виявити індивідуальні здібності і специфічні якості абітурієнта та його придатність до освітянської діяльності.

Тестування здібностей є одним із серйозних методів відбору абітурієнтів, що бажають поступити на навчання у вищі навчальні заклади за різноманітними програмами підготовки в багатьох країнах. Постійно здійснюється пошук нових, досконаліших тестів для визначення індивідуальних здібностей і психофізіологічних якостей людей, що поєднуються з вимогами, які пред'являються професією. Використання психологічних тестів для відбору студентів дозволяє визначити не лише мотивацію, інтерес до педагогічної діяльності, але і професійно значимі якості, задатки і здібності, тобто відібрати молодь, придатну не лише до навчання, але і до майбутньої трудової діяльності.

Необхідно відзначити, що саме по собі тестування здібностей майбутнього педагога не є єдиним і вирішальним засобом забезпечення високої продуктивності праці у навчальному закладі та професійній діяльності, досягнення необхідної якості фахівців, уникнення випадкових людей в педагогічних вузах. Тестування на професійну придатність - це тільки один з компонентів складної системи заходів, методів і засобів комплексного врахування людського фактору в професійній діяльності. Воно не може замінити підготовку фахівців, їх виховання, забезпечення фізіологічно раціональних режимів праці та відпочинку, творчого, багатогранного, безпечного освітнього середовища, створення технічних засобів з високими ергономічними характеристиками [3].

Висновки: Особливості вчительської праці, висока відповідальність за якість навчально-виховної роботи учнівської молоді і необхідність постійного підвищення рівня підготовки ставлять на порядок денний необхідність вдосконалення системи прийому у педагогічні вузи, розробки нових принципів формування майбутнього педагога, його ставлення до майбутньої трудової діяльності, до самого себе, як представника конкретного напрямку обраної педагогічної професії.

Цілеспрямована система професійного відбору та визначення професійної придатності майбутнього педагога дозволить:

- підвищити якість підготовки фахівців;
- знизити відсів студентів у процесі навчання;
- дати рекомендації абітурієнтам щодо цілеспрямованості вибору тієї чи іншої спеціальності в даному вузі з урахуванням їх індивідуальних особливостей та здібностей;

- полегшити та прискорити адаптацію студентів у процесі засвоєння обраної професії;
- підвищити якість засвоєння знань при навчанні і при самостійній роботі.

Список використаних джерел

1. Бодров. В.А. Психология профессиональной пригодности [Текст] Книга: / В.А. Бодров. Издательство: ПЕР СЭ 2001- 512 с. ISBN: 5-9292-0048-3
2. Гуревич К.М. Дифференциальная психология и психодиагностика [Текст] Книга: / К.М. Гуревич - Издательство: Питер Серия: Мастера психологи, 2008 – 336с. ISBN: 78-91180-765-8
3. Иванова С. В. Искусство подбора персонала. Как оценить человека за час [Текст] Книга: / С. В. Иванова - Издательство: Альпина Бизнес Букс, 2006 - 168 с. – 4000 пр. ISBN: 978-5-9614-1396-0
4. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения [Текст] Учебное пособие: / Е.А.Климов - Издательство: Академия, 2007 – 304 с. ISBN: 5-7695-1506-6, 978-5-7695-3778-3
5. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці: [Текст] Підручник: / Я. В. Крушельницька— К.: КНЕУ, 2003. - 367 с. ISBN 966–574–500–X
6. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека [Текст] Книга: / В.Д. Шадриков - Издательство: Логос, 1996 – 320 с. ISBN: 5-88439-015-7

ПРОБЛЕМА ОТБОРА АБИТУРИЕНТОВ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВУЗЫ

Стеценко Н.М.

Аннотация

В статье раскрывается важность подготовки высококвалифицированных специалистов и отбора абитуриентов к обучению в педагогических учреждениях на основе определения профессиональной пригодности и осуществления профессионального отбора.

Ключевые слова: педагогическая профессия, профессиональная пригодность, профессиональный отбор, профессиональная адаптация.

SELECTION PROBLEM IN STUDY APPLICANTS TO PEDAGOGICAL INSTITUTIONS

Stecenko N.M.

Resume

The article reveals the importance of training highly qualified specialists and selecting students for training in educational establishments within the definition of proficiency and vocational selection.

Keywords: pedagogical, professional fitness, professional recruitment, professional adaptation.